

BÖLÜM 2

ÇOCUK EDEBİYATINDA NİTELİK VE ÇOCUĞA GÖRELİK

Veli GÖK¹

*“Gökyüzü gibi bir şey bu çocukluk,
Hiçbir yere gitmiyor...”
Edip Cansever*

GİRİŞ

İnsan dünyada var olduğundan beri, hayatın doğal döngüsü içinde kendi yerini bulabilmek için büyük bir çaba içinde olmuştur. Doğduğu evin, yetiştiği ailenin, büyüdüğü toplumun sınırları içinde hayatı tanıyan, düşünebilen ve konuşabilen tek canlı varlık, insandır.

Milyonlarca hikâyesi ile soyut bir varlık olarak insan hayatını; bebeklik, çocukluk, gençlik, yetişkinlik ve yaşlılık dönemleri içinde değerlendirmek mümkündür. Bu dönemlerin içinde kuşkusuz çocukluk, bebeklik ve gençlik dönemleri insanın en kıymetli zamanlarıdır. Bu zamanlar insanın hayata karşı edindiği pek çok ilki kapsamaktadır. Sözlüklerde çocuk için yapılan çok sayıda tanım yer almaktadır. Ortak tanım, “Bebeklik ve erginlik arasındaki gelişme döneminde bulunan insan” şeklindedir. Çocukluk için ise “İnsan hayatının çocuk durumunda olunan yıllarını içine alan dönemi” tanımı yapılmaktadır.

¹ Arş. Gör., Kastamonu Üniversitesi Eğitim Fakültesi, Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Bölümü, Türkçe Eğitimi AD., veligok@kastamonu.edu.tr

da mutluluk vericidir. Nitelikli çocuk edebiyatı ürünlerinde olması gerekenler; “çocuğa özgü, çocuk bakışını yansıtan, çocuk gerçekliğine uygun, çocuğa göre bir edebiyat” (Karakuş, 2020, s. 129); olmaması gerekenler ise; “Öğretme ve belletme, öğüt ve emir, korku ve kaygı, ideolojik söylemler, cinsiyet ayrımcılığı, toz pembe bir dünya, yaptırımcı yargılar ve kurallar, tek ve değişmez doğrular, aşırı duygusal öğeler, şiddet”tir (Çer, 2019, s.3). Alan uzmanlarınca dile getirilen bu hususlar, çocuk edebiyatı yazarlarının yol haritası olmalıdır.

Çocuğa görelilik, bir çocuk edebiyatı ürününün taşıması gereken ölçütleri anlatmaktadır. Bu ölçütler şekil (dış yapı) özellikleri, içerik (iç yapı) özellikleri ve eğitsel özellikler olarak ele alınmıştır. Her birinin varlığı bir bütün olarak nitelikli çocuk edebiyatı ürünlerinin çocuklarla buluşmasını sağlayacaktır. Unutulmamalıdır ki çocuklarını nitelikli bir şekilde yetiştiren toplumlar için yarınlar umutla doludur.

KAYNAKLAR

- Adam, H. & Barratt-Pugh, C. (2020). The challenge of monoculturalism: what books are educators sharing with children and what messages do they send?. *The Australian Educational Researcher*, 47 (5), 815-836.
- Arıcı, A. F. (2018). *Çocuk edebiyatı ve kültürü (2.baskı)*. Pegem Akademi Yayınları.
- Aslan, Y. & Harput, M. B. (2017). Çocuk eğitimi ve kitap okuma alışkanlığı üzerindeki aile etkisi: Susanna Tamaro “kitaplardan korkan çocuk” örneği. *Uluslararası Çocuk Edebiyatı ve Eğitim Araştırmaları Dergisi (ÇEDAR)*, 1 (1), 17-30.
- Baş, B. (2015). *Türkçe öğretimi açısından çocuk edebiyatı (2.baskı)*. Pegem Akademi Yayınevi.
- Canlı, S. (2015). Türkçe ders kitaplarına seçilecek metinlerin belirlenmesinde çocuğa görelilik ilkesi. *Journal of Language Education and Research*, 1 (1), 98-123.
- Canlı, S. (2020). Çocuk edebiyatı ürünlerinin taşıması gereken özellikler. S. Karagül & E. Şen (Ed). *Çocuk edebiyatı okuma kültürünün temelleri* içinde (s. 109-156). Nobel Yayınları.
- Canlı S. & Aslan, C. (2018). Çetin öner’in “gülülbik” adlı çocuk romanının yapısal ve eğitsel ilkelere açısından incelenmesi. *İlköğretim Online*. 17 (2). 812-833.
- Çer, E. (2016). Türkçe öğretiminde çocuğa görelilik ilkesine uygun edebiyat yapıtlarının önemi. *İlköğretim Online*. 15 (4). 1399-1410.
- Çer, E. (2019). Çocuk edebiyatı yapıtlarının çocuğa göre olmasını sağlayan başat bir değişken: eğitsel özellikler. *Uluslararası Çocuk Edebiyatı ve Eğitim Araştırmaları Dergisi*. 3 (1). 1-11.
- Çiftçi, F. (2013). Çocuk edebiyatında yaş gruplarına göre kitaplar ve özellikleri. *Anemon Muş Alparslan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*. 1 (1). 125-137.
- Demir, A. (2019). Çocuk edebiyatı ve yaratıcı düşünme. *İdil*, 60. 1011-1025. Doi: 10.7816/idil-08-60-07.

- Dilidüzgün, S. (2004). Okuma öğretimi hedefleri bağlamında Türkçe ders kitaplarındaki çocuk edebiyatı ürünleri. *Hasan Ali Yücel Eğitim Fakültesi Dergisi*, 1 (2), 43-55.
- Dündar, N. & Maden, S. (2019). Velilerin çocuk edebiyatı farkındalıkları ile öğrencilerin okuma alışkanlığı arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, 7 (4), 1077-1094.
- Karadoğan, U. C. (2019). “Çocuk ve çocukluk” kavramının tarihsel süreçte değerlendirilmesi. *Çocuk ve Medeniyet*, 4 (7), 195-226.
- Karagül, S. (2020). Çocuk edebiyatı ürünlerinin taşıması gereken özellikler. S. Karagül & E. Şen (Ed). *Çocuk edebiyatı okuma kültürünün temelleri* içinde (s. 1-26). Nobel Yayınları.
- Karakuş, N. (2020). Nicelik ve nitelik açısından çocuk edebiyatı ürünleri. E. N. Tiryaki & B. Uysal (Ed). *Çocuk edebiyatı* içinde. (s. 123-140). Nobel Yayınları.
- Karaca, G. & Temizyürek, F. (2017). Sevim Ak'ın öykülerinin çocuğa görelilik ilkesi açısından incelenmesi. *Bartın Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 6 (1), 177-195.
- Karatay, H. (2018). Çocuk edebiyatı metinlerinde bulunması gereken özellikler. T. Şimşek (Ed). *Kuramdan uygulamaya çocuk edebiyatı el kitabı (5.baskı)* içinde (s. 79-127). Grafiker Yayınları.
- Kirazlı, N. (2019). Behiç Ak'ın çocuk edebiyatı yapıtlarının çocuğa görelilik açısından incelenmesi. *Türkçe Eğitimi ve Çocuk Edebiyatı Kurultayı* (Prof. Dr. Sedat SEVER'e Armağan). Ankara Üniversitesi Yayınları. 408-417.
- MEB (2019). *Türkçe dersi öğretim programı* (ilkokul ve ortaokul 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7 ve 8. sınıflar). Milli Eğitim Basımevi.
- Namazcı, M.(2020). *Türk çocuk edebiyatı eserlerinde üç kuşakta değişen aile*. [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Yıldız Teknik Üniversitesi.
- Öztürk, B. (2020). Okuma kültürü oluşturmada çocukların edebiyat çevresini genişletmeye yönelik uygulamalar. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 28 (5), 2112-2124.
- Samur, A. Ö. & Çiftçi, Y. (2019). Ailelerin nitelikli çocuk edebiyatı ürünlerini seçebilme yetkinlikleri. *Iğdır Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, (18), 327-354.
- Sever, S. (2019). *Çocuk edebiyatı ve okuma kültürü (3.baskı)*. Tudem Yayınevi.
- Sever, S. (2015). *Çocuk ve edebiyat*. Tudem Yayınevi.
- Sevgisunar, M. K. (2017). Günümüzde çocuk edebiyatı ve gerçeklik. *Eğitim Bilim Toplum*, 15 (60), 10-24.
- Sezer, K. (2020). Çiğdem Kaplangı'nın çocuk kitaplarının çocuğa görelilik ilkesi açısından incelenmesi. *Türkiye Bilimsel Araştırmalar Dergisi*, 5 (2), 347-359.
- Sınar Çılgin, A. (2007). *Çocuk edebiyatı*. Morpa Kültür Yayınları.
- Şimşek, Ş. (2018). İlköğretim birinci sınıf Türkçe ders kitabındaki öyküleyici metinlerde çocuk gerçekliği. *International Journal of Languages' Education and Teaching*, 6 (4), 532-540.
- Şirin, M. R. (2000). *99 soruda çocuk edebiyatı*. Çocuk Vakfı Yayınları.
- Şirin, M. R. (2016). Edebiyat ve çocuk edebiyatı edebiyatın amacı ve işlevi. *Türk Dili Dergisi*, CX (780), 12-31.
- Şirin, M. R. (2019). *Çocuk edebiyatına eleştirel bir bakış (2.baskı)*. Uçan At Yayınları.
- Taşdelen, V. (2016). Çocuk edebiyatında görsel öge. *Çocuk ve Medeniyet*, 1 (1), 123-135.
- Yalçın, A. & Aytaş, G. (2017). *Çocuk edebiyatı (9.baskı)*. Akçağ Yayınları.